

Lisääntyvätkö luonnontuotteiden elintarvikekäytön mahdollisuudet?

Luonnontuotepäivät 23.-24.11.2016,
Joensuu

Sisältö

- Uuselintarvikkeet – mitä ne ovat?
- Käyttöhistoria – mitä se on?
- Merkittävää vai pienimuotoista?
- Pienimuotoinen elintarvikekäyttö – mitä se on?
- Lisääntyvätkö luonnontuotteiden elintarvikekäytön mahdollisuudet?

Uuselintarvikkeet – mitä ne ovat?

(258/97/EY ja 2015/2283/EU)

Uuselintarvikkeiksi kutsutaan

elintarvikkeita tai **elintarvikkeiden ainesosia**,

joita on käytetty **Euroopan unionissa** (EU)

vain **vähän** tai **ei lainkaan** ennen toukokuuta 1997.

Käytetty vain vähän?

= ei merkittävää käyttöhistoriaa elintarvikkeena

Ei käytetty lainkaan?

= ei käyttöhistoriaa elintarvikkeena

Käyttöhistoria?

= Aika, jolloin tuotetta/ainesosaa on käytetty

Elintarvikekäyttöhistoria?

= Aika, jolloin tuotetta/ainesosaa on käytetty elintarvikkeena tai ihmisravintona

Huom. Elintarvikekäyttöhistoriaa arvioitaessa ei huomioida muuta käyttöhistoriaa, esim. lääkkeenä, rohtona tai kosmetiikkana

Merkittävää vai pienimuotoista?

Merkittävä käyttöhistoria ?

**Merkittävä käyttöhistoria
turvallisuuden takeena**

Merkittävä käyttöhistoria?

- Yleinen, laaja käyttö elintarvikkeena
- Ennen 15.5.1997

Löytyy!

... mutta vain ravintolisissä

Löytyy!

**= Käyttö sallittua
elintarvikkeissa**

**= Käyttö sallittua vain
ravintolisissä**

Ei löydy...

**= Turvallisuus
arvioidaan
uuselintarvikelupaa
hakemalla**

Merkittävän käyttöhistorian osoittaminen

- **Toimijan velvollisuus** on tarvittaessa osoittaa kasvin merkittävä elintarvikekäyttöhistoria EU:n alueella ennen vuotta 1997
- Tarvittavat tiedot
 - Kasvin ja/tai kasvinosan nimi, jonka käyttöhistoriaa osoitetaan
 - Kasvin taksonominen nimi kokonaisuudessaan
 - Tarkennus, minkä kasvinosan käyttöhistoriaan viitataan
 - Elintarvikkeen olomuoto ja/tai konsentraatio (neste, uute jne.)
 - Käyttötarkoitus
 - **Vain elintarvikekäyttöhistoria voidaan ottaa arvioinnissa huomioon**
 - Esim. EI rohdos- tai kosmetiikkakäyttö
 - Käyttöhistoriatiedot
 - Aineisto voi koostua useista erilaisista dokumenteista tai asiakirjoista
 - Myyntitilastot, pakkausmerkintämallit, luettelot, reseptit jne.

Luonnonkasvien käyttöhistorian kartoittaminen

- Lapin ammattikorkeakoulu toteutti vuonna 2016 toimeksiannon *Luonnontuotealan uuselintarvikekysymykset*
 - Uuselintarvikeasetusta koskevat koulutukset luonnontuotealan toimijoille
 - Suomessa yleisimmin käytettyjen luonnonkasvien käyttöhistorian kartoitus
 - Käyttöhistoriaa selvitetiin koottiin 15 yleisimmin käytössä oleville luonnonkasville ja niiden kasvinosille
 - Käyttöhistorian kokoaminen oli haasteellista: toimijoita oli vaikea tavoittaa ja dokumentteja oli harvoin enää saatavilla
- Toimeksiannon aikana saatujen tietojen avulla täydennettiin luettelo suomalaisten luonnonkasvien elintarvikekäytöstä
 - Luetteloon lisättiin mm. kasveja muiden EU-maiden kasviluetteloista
 - Tiedot koskivat lähinnä luonnonkasvien pienimuotoista käyttöä

Pienimuotoinen käyttö?

- Lainsäädäntö ei tunne pienimuotoista käyttöä
 - Poikkeuksena **ravintolisät**: Jos ainesosaa on käytetty vain ravintolisissä, käyttöä ravintolisissä voi jatkaa edelleen, mutta käyttö muissa elintarvikkeissa vaatii uuselintarvikeluvan
- Pienimuotoinenkin käyttö voi olla merkittävää
 - Käytön merkittävyyttä arvioidaan **muihin vastaaviin elintarvikkeisiin verrattuna**. Esimerkiksi mausteyrttinä käytetyn kasvin käytön merkittävyyttä verrataan muiden mausteyrttien käyttöön
- Tällä hetkellä pelkkää teekäyttöä ei katsota riittäväksi osoittamaan merkittävää käyttöhistoriaa

Pienimuotoinen käyttö Suomessa

- Suomessa joitain luonnonkasveja ei ole käytetty laajasti elintarvikkeissa, mutta silti niillä on pitkä ja vakiintunut käyttöhistoria pienimuotoisessa käytössä
 - Yksittäisiä tuotteita, joilla on rajallinen saatavuus tai käyttäjäkunta
 - Käyttö ei ole riittävä osoittamaan merkittävää käyttöhistoriaa
- Suomessa on haluttu kuitenkin tunnustaa näiden kasvien vakiintunut pienimuotoinen käyttö ja mahdollistaa sen jatkuminen
 - Luonnonkasvien pienimuotoinen käyttöä koottu yhteen Eviran kotisivuille
 - [Suomalaisten luonnonvaraisten kasvien elintarvikekäyttöhistoriatietoja](#)

SUOMALAISTEN LUONNONVARAISTEN KASVIEN ELINTARVIKEKÄYTTÖHISTORIATietoJA (18.6.2014, viimeisin päivitys 29.9.2016)

Tähän taulukkoon on koottu elintarvikekäytön kannalta tärkeimmät suomalaiset luonnonvaraiset kasvit ja kasvinosat, niiden uuselintarvikestatus EU:ssa sekä tieto pienimuotoisesta käytöstä elintarvikkeena ennen vuotta 1997. Tieto pienimuotoisesta käytöstä perustuu perinnetietoon sekä toimijoiden antamiin tietoihin käyttöhistoriasta. Toisin kuin komission uuselintarvikeluettelossa olevat tulkinnat, nämä tulkinnat koskien pienimuotoista käyttöä ovat voimassa vain Suomessa ja käytännöt eri jäsenmaissa saattavat vaihdella. Evira ei ole tutkinut kasvien turvallisuutta elintarvikkeena. Vastuu tuotteen turvallisuudesta ja sen määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla itsellään. Luonnonvaraisten kasvien kohdalla tulee yleisten elintarvikesäännösten lisäksi ottaa huomioon erityisesti uuselintarvikeasetus (EY) N:o 258/97 sekä ravitsemus- ja terveysväiteasetus (EY) N:o 1924/2006. Huomioitavaa-sarakkeen maininnat eivät ole Eviran kantoja, tulkintoja tai suosituksia, vaan tietoa, joka on kerätty mainituista lähteistä. Tätä taulukkoa suomalaisten luonnonvaraisten kasvien elintarvikekäyttöhistoriatiedosta voidaan täydentää toimijoiden toimittaman dokumentaation perusteella.

TAULUKOSSA KÄYTETTYJEN TERMIEN MÄÄRITELMÄT

Ei uuselintarvike: Kasvia ja kasvinosaa tiedetään käytetyn elintarvikkeena EU:n alueella merkitsevässä määrin ennen vuotta 1997 ja sen käyttö on sallittua kaikissa elintarvikkeissa.

Ei uuselintarvike ravintolisissä: Kasvia ja kasvinosaa tiedetään käytetyn ravintolisänä EU:n alueella merkitsevässä määrin ennen vuotta 1997 ja sen käyttö on sallittua ravintolisissä.

Yrttitee: Yrttiteellä tarkoitetaan tuoreesta tai kuivatusta kasvista tai kasvin osasta vesiutolla valmistettua haudutettua juomaa, jota käytetään teen tai kahvin tapaan.

Mauste: Mausteella tarkoitetaan tuoretta tai kuivattua kasvia tai kasvin osaa, jota käytetään pienissä määrin (enintään muutama prosentti tuotteen painosta tai tilavuudesta), ja jota lisätään ruokaan antamaan makua.

Annoskoriste: Annoskoristeella tarkoitetaan syötävää kasvia tai kasvin osaa, jolla viimeistellään annokset, leivonnaiset tms.

KASVI(LAJI)		KASVINOSA	UUSELINTARVIKESTATUS ¹	OSOITETTU PIENIMUOTOINEN ELINTARVIKEKÄYTTÖ	HUOMIOITAVAA
Ahomansikka eli metsämansikka	<i>Fragaria vesca</i>	marjat/(epä)hedelmät	ei uuselintarvike		NF ¹ , Luonnonyrttiopas ⁸ : Sekä mansikan marjat että lehdet voivat aiheuttaa allergisia oireita.
		lehdet	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee, annoskoriste	EFSA ² : Kasvin maanpäälliset osat esiintyvät joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.
Heinäratamo	<i>Plantago lanceolata</i>	maanpäälliset osat	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee	EFSA ² : Kasvin lehdet ja siemenet esiintyvät joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.
Humala	<i>Humulus lupulus</i>	(emi)kukinnot/tähkät	ei uuselintarvike		EFSA ² : Kasvi sisältää yhdisteitä, jotka ovat elintarvikekäytössä mahdollisesti haitallisia ihmisten terveydelle (mm. flavanoneja). Kasvi esiintyy joidenkin EU-maiden ei-sallittujen tai rajoitetun käytön listalla.
Islanninjäkälä eli isohirvenjäkälä	<i>Cetraria islandica</i>	koko kasvi	ei uuselintarvike ravintolisissä	yrttitee, mauste, annoskoriste	NF ¹ : Islanninjäkälässä on havaittu korkeita raskasmetallipitoisuuksia (mm. lyijyä, kadmiumia). EFSA ² : Kasvi sisältää yhdisteitä, jotka ovat elintarvikekäytössä mahdollisesti haitallisia ihmisten terveydelle (mm. dibentsofuraanijohdannaisia). THIE ⁹ : Suositellaan käytön rajoittamista.
Isokarpalo	<i>Vaccinium oxycoccos</i>	marjat	ei uuselintarvike		
		lehdet	ei uuselintarvike ravintolisissä		
Isotakiainen	<i>Arctium lappa</i>	koko kasvi	ei uuselintarvike		EFSA ² : Kasvi esiintyy joidenkin EU-maiden ei-

Lisääntyvätkö luonnontuotteiden elintarvikekäytön mahdollisuudet?

KYLLÄ

- Jos luonnontuotteella on merkittävää käyttöhistoriaa elintarvikkeissa ennen vuotta 1997
 - Käyttöhistoriatietoja voi täydentää jatkuvasti
- Jos luonnontuotteelle on haettu uuselintarvikelupaa ja lupa on myönnetty
 - Nykyisin toimijakohtainen, mutta **1.1.2018 alkaen luvat muuttuvat yleisiksi, eli luvan saaneita ainesosia saavat myös muut toimijat käyttää luvan edellyttämällä tavoilla.**
- Jos nykyinen tulkinta teekäytön riittämättömyydestä osoittamaan merkittävää elintarvikekäyttöhistoriaa muuttuu

Lisätietoa

- Evira.fi
- Uuselintarvikkeet: <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/yhteiset-koostumusvaatimukset/uuselintarvikkeet/>
- Suomalaisten luonnonvaraisten kasvien elintarvikekäyttö: <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/yhteiset-koostumusvaatimukset/uuselintarvikkeet/suomalaisten-luonnonvaraisten-kasvien-elintarvikekaytto/>
 - Taulukko: https://www.evira.fi/globalassets/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/uuselintarvikkeet/luonnonvaraisten-kasvien-elintarvikekaytto_29092016.pdf (päivitetty 29.9.2016)
- EU Komission uuselintarvikesivut: http://ec.europa.eu/food/safety/novel_food_en